

Complexnummer: 514852

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Industrieel-complex

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

514854, 514855

Woonplaats

Wergea

Gemeente

Leeuwarden

Provincie

Fryslân

Locatie van het hoofdoject

Leeuwarderweg 4, 9005 NE te Wergea

Complexomschrijving

Inleiding

Het industrieel-ambachtelijk complex van het timmerbedrijf van K.K. Hoekstra (1808-1896) annex schaatsenmakerij onder de latere firmanaam A.K. Hoekstra & Co., omvat een WOONHUIS (1888) met TIMMERWERKPLAATS aan de Nieuwe Hoek 4 en een WOONHUIS met HEKWERK aan de Leeuwarderstraat 4 (vermoedelijk ca. 1875).

Wergea is een belangrijk centrum geweest van de Friese schaatsproductie, onder meer door de firma's Hoekstra, Westra, Bloemsma, de Vries, Kamstra, Meinderts en Zwart. De productie van schaatsen te Wergea is kenmerkend geweest voor de ontwikkeling van de bedrijfstak vanaf omstreeks 1800 als ambachtelijk bijproduct (glij-ijzer door de smid en het schaatshout van de timmerman) tot hoofdproduct van Friese schaatsenmakers, waarbij alle onderdelen binnen het bedrijf werden vervaardigd. De firma Hoekstra gold als een van de belangrijkste ontwikkelaars van schaatstypen, daaronder de Friese doorloper. De firma Hoekstra was een familiebedrijf waarin drie generaties Hoekstra het schaatsen maken uitoefenden. Vanaf 1946 tot 1965 werd het bedrijf onder de firmanaam A.K. Hoekstra & Co tot 1965 voortgezet door G. Zondervan. Het timmerbedrijf bleef tot 1971 bestaan. A.K. Hoekstra bouwde in zijn hoedanigheid van aannemer en producent van cementsteen in Wergea de Hervormde kerk, de voormalige Coöperatieve zuivelfabriek en een groot aantal woningen. Ook ontwierp hij boerderij Gerkema-zathe (Oebele Omwei 3) bij Warstiens.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het industrieel-ambachtelijk complex van het timmerbedrijf (1808-1896) annex schaatsenmakerij onder de latere firmanaam A.K. Hoekstra & Co., bestaande uit een woonhuis (1888) met een timmerwerkplaats annex schaatsenmakerij aan de Nieuwe Hoek 4 en een woonhuis met hekwerk aan de Leeuwarderweg 4 (vermoedelijk ca. 1875) is van algemeen cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkelingen in het dorp Wergea, in het bijzonder van de industrieel-ambachtelijke bedrijvigheid aan de Nieuwe Hoek,
- vanwege de herinneringswaarde aan de belangrijke schaatsenmakerij te Wergea,
- vanwege de decoratieve rijkdom van de beide woonhuizen die herinnert aan de bloeiperiode van deze bedrijfstak,
- als bijzondere uitdrukking van de timmerwerkplaats-typologie die verwant is aan die der pakhuizen,
- vanwege de redelijke mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp van de timmerwerkplaats annex schaatsenmakerij, in het bijzonder vanwege de eenvoudige constructie en verzorgde detaillering van het exterieur,
- vanwege de betekenis van de timmerwerkplaats annex schaatsenmakerij als essentieel onderdeel van een complex dat is gelegen binnen het beschermd dorpsgezicht Wergea,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur van de timmerwerkplaats annex schaatsenmakerij,
- vanwege de redelijke mate van esthetische ontwerp kwaliteit van de bij het complex behorende woonhuizen,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van de voorgevels van beide woonhuizen,
- vanwege de functionele relatie van de woningen met de industrieel-ambachtelijke onderdelen van het complex,
- vanwege de visuele gaafheid van de samenstellende onderdelen van het complex,
- vanwege de redelijke mate van zeldzaamheid van dit type industrieel-ambachtelijk complex in de provincie Friesland.

Monumentnummer*: 514854

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 december 2005
Kadaster deel/nr	82685/131

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Wergea	Leeuwarden	Fryslân		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Warrega	A			4915

Omschrijving**

Inleiding

Het WOONHUIS in Eclectische bouwtrant is omstreeks 1875 gebouwd, vermoedelijk naar ontwerp van de timmerman Klaas Keimpes Hoekstra. Mogelijk verving het huis een voorganger die al langer in het bezit van de familie Hoekstra was. Erfafscheiding in de vorm van een laag ijzeren HEKWERK.

Het woonhuis vormt de kopse beëindiging van de timmerwerkplaats. Door interne doorbraken is het pand in een latere periode daarmee verbonden. Nadien hebben vertrekken functieveranderingen ondergaan: ruimten van de timmerwerkplaats zijn bij het woonhuis getrokken; de keuken van het woonhuis werd kantoor. Het woonhuis is uitgebreid met een serre aan de zuidzijde en tussen 1961 en 1972 is in de tuin aan de noordzijde een uitbouw gerealiseerd; beide onderdelen vallen buiten bescherming van rijkswege. Het INTERIEUR van het woonhuis is geheel gewijzigd. De bescherming van het pand richt zich in het bijzonder op het oorspronkelijke casco en de voorgevel.

Omschrijving

Het woonhuis op een rechthoekige plattegrond omvat één bouwlaag en wordt gedekt door een met zwart geglazuurde Hollandse pannen belegd schilddak met doorgetrokken dakschild aan de achterzijde. Hoekschoorstenen met borden. De gevels zijn gemetseld in bruine baksteen in staand verband met een knipvoeg. De voorgevel is symmetrisch ingedeeld en bestaat uit een risalerend middenportiek, doorgemetseld tot de dakkapel met balkon. Aan beide zijden van de portiek twee vensters en hoeklisenen versierd met gepleisterde spiegelvlakken. De dakkapel heeft een flauw hellend zadeldak, belegd met zwart geglazuurde gegolfde Friese pannen.

De gevel is verticaal geled door een gepleisterde plint, vier gepleisterde banden en een houten gevellijst. De dakkapel telt drie gepleisterde banden; in de kilgoot een rollaag. De lichtopeningen zijn verfraaid met diamantkoppen op de banden, waar deze

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

aansluiten op de kozijnen en aan de bovenzijde door een sierbetonnen trommelveld aan de bovenzijde afgesloten door een getoogde streklaag met sluit- en aanzetstenen met diamantkoppen.

De hoeken van de banden op het middenrisaliet zijn geaccentueerd door diamantkoppen. Het middenrisaliet heeft een inpandige portiek met een geprofileerde omlijsting en kuif; de zijwanden zijn beraapt en versierd met geborstelde vlakken; een porte brisée met middenstijl en smeedijzeren hekwerkje voor de glaspanelen. Boven de portiek een houten balkon op consoles. De balkondeuren hebben een geprofileerde omlijsting met een kuif.

Het gietijzeren HEKWERK bestaat uit gecanneleerde hekposten bekroond door een vaasje met een gelobd deksel; lage tussenhekken met ingezwenkte bovenregel.

Waardering

Het woonhuis in Eclectische bouwtrant, dat omstreeks 1875 is gebouwd, mogelijk naar ontwerp van de timmerman K.K. Hoekstra, en het bijbehorende hekwerk zijn van algemeen cultuurhistorische belang:

- vanwege de redelijke mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp van het woonhuis,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van de voorgevel,
- vanwege de functionele relatie met het industrieel-ambachtelijke complex, waar het gebouw als ondernemerswoning onderdeel van uitmaakte.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis

Monumentnummer*: 514855

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	19 december 2005
Kadaster deel/nr	82687/175

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Wergea	Leeuwarden	Fryslân

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Warrega	A			4915

Omschrijving**

Inleiding

De TIMMERWERKPLAATS annex schaatsmakerij onder traditioneel-ambachtelijke baksteenarchitectuur is omstreeks 1875 gebouwd, vrijwel zeker naar ontwerp van en uitgevoerd door de timmerman K.K. Hoekstra. De ligging aan het water was van belang voor het houttransport over water en het ontwateren van het hout. Mogelijk betrof de bouw de vervanging van een houten loods ter plaatse; in ieder geval is bij de constructie hout hergebruikt. De indeling is eenvoudig en bestaat uit twee verdiepingvloeren; de zolderverdieping heeft een sporenkap met alternerend een hanebalk- en een hanebalk-trekbalconstructie; het dakbeschot heeft een verticale bebording van planken die verspringen en elkaar overlappen ('dubbele potdekseling'). De zolder van de timmermanswerkplaats werd later de werkplaats voor de schaatsfabricage van de fa. A.K. Hoekstra & Co.

De werkplaats had indertijd doorgangen naar de woonhuizen aan de Nieuwe Hoek 4 en de Leeuwarderweg 4; tegenwoordig alleen nog naar laatstgenoemd pand. Ofschoon het gebouw typologisch verwant is aan de pakhuizen, onderscheidt het zich daarvan door de grote lichtvensters en ruimere hoogte van de bouwlagen. De bescherming van rijkswege richt zich op gedeelten van het exterieur, namelijk de oorspronkelijke noordgevel, de oostgevel en de zuidgevel. De aanbouwen aan de noordgevel vallen buiten bescherming van rijkswege. Het westelijke gedeelte van de zuidgevel is door functiewijziging van de achterliggende ruimten gewijzigd; dit gedeelte van de gevel (met raam en deur) is voor de bescherming van ondergeschikt belang. Enkele ramen hebben bij herstelwerkzaamheden een andere roedeverdeling gekregen.

Omschrijving

Het pand met een rechthoekige plattegrond bestaat uit twee bouwlagen onder een zadel-schilddak. De gevels zijn opgetrokken in bruine baksteen (staand verband en dagstreep) en zijn verlevendigd met gele strengperssteen. Het zuidelijke dakschild is belegd met rode en zwartgeglazuurde Hollandse dakpannen in verticale stroken; het noordelijk en westelijk dakschild zijn belegd met ongeglazuurde rode Hollandse dakpannen. Op de nok twee gemetselde schoorstenen. De oostgevel is symmetrisch ingedeeld met in

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

het midden een verticale as van drie boven elkaar geplaatste, opgeklampte hijsdeuren, elk onder een hanenkam. Het sierspant met makelaar en enige versiering verhullen de hijsbalk. Aan weerszijden van de porte brisée in de eerste bouwlaag twee getoogde vijftienruits-vensters onder een hanenkam; op de eerste verdieping aan weerszijden van de porte brisée twee getoogde twaalfruits-vensters onder een hanenkam; in de geveltop aan weerszijden van de porte brisée een half rond, ijzeren venster onder rollaag. Aan de oostgevel enkele gietijzeren rozetankers.

In de lange zuidgevel zijn zes getoogde twintigruits-vensters en een deuropening; op de verdieping tien, meest twaalfruits-vensters. In de westelijke gevel een deur en twee zesruits-vensters onder een anderhalfsteens streklaag met gele aanzet- en sluitbakstenen.

Waardering

De timmerwerkplaats annex schaatsmakerij, die onder traditioneel-ambachtelijke baksteenarchitectuur omstreeks 1875 is gebouwd vrijwel zeker naar ontwerp van en uitgevoerd door de timmerman K.K. Hoekstra, is van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkelingen in het dorp Wergea, in het bijzonder van de industrieel-ambachtelijke bedrijvigheid aan de Nieuwe Hoek,
- vanwege de herinneringswaarde voor de belangrijke schaatsindustrie te Wergea,
- als bijzondere uitdrukking van de timmerloods-typologie, verwant aan die der pakhuizen,
- vanwege de redelijke mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp, in het bijzonder de eenvoudige constructie en verzorgde detaillering van het exterieur,
- vanwege de betekenis van het object als onderdeel van een complex gelegen binnen het beschermd dorpsgezicht,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur,
- vanwege de functionele relatie met het industrieel-ambachtelijk complex waar het gebouw als timmerwerkplaats annex schaatsmakerij deel van uitmaakte,
- vanwege de redelijke mate van zeldzaamheid van timmerwerkplaatsen in de provincie Friesland.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Nijverheid

Functie

Timmermanswerkplaats

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument